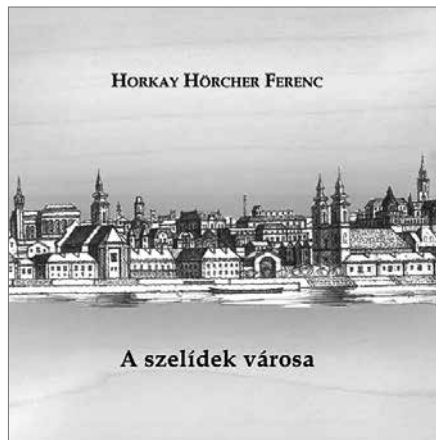

Fülöp Enikő
**A családi legenda
megszépítő
retorikája**

Mit őriz meg a családi legendárium? Anya szerelmeit igen, apa szerelmeit nem. A *rendszerváltás családi fényképeit*. Édesanyát, nagyanyákat. Anyapapák életének foszlányait. „Családfa, a 18. századig visszavezethető szálal./ Olyan mellbevágó ereje van a tényeknek [...] A feladathoz, hogy feldolgozzam a megmaradt anyagot,/ gyűjtöm az erőt, addig a múlt terhe a vállamon,/ meg nem halhatok.” - így az *Anyai nagyapám* utolsó sorai (p14), így a kötet ars poeticája. A halál, amelynek nem szabad e rekonstrukció előtt bekövetkeznie, ezeknek a soroknak a kontextusában még csak egy pillanat a jövőben, ami előtt a feldolgozási folyamat végére kell érni. A későbbiek tükrében már többletjelentéssel bír: Damoklész kardja, amely talán nemsokára lesújt. Az emlékezés örömebe így félelem vegyül, de pontosan ez a félelem és az általa generált folyamatos önreflexió az, ami a kötet szerkezetének alapjává, bravúrájává válik.

A *Családi fényképalbum* ciklusnak, az emlékezés alfájának nyelvezetében egy gyerek áradó gondolatfolyamának írásos lenyomata ötvöződik azzal a tudományos igényű munkával, amelyet tényfeltárás előzött meg. Ha kinyílik az album, kinyílik a világ, ugyanakkor Pandora szelencéje is: *bélista*, aszociális természet, emigráció. Ahogyan a hetvenes évek jellegzetes budapesti helyszínei, tárgyai és történései belesimulnak a gyermekkori viszonyok és csínytevések leírásába: lendüle-

tes szabad vers, történelmi-szociológiai „matrjoska”. Szabó és házmaster apák, Rózsadomb és Bimbó út, osztálytársak, szerelmek, Corvin áruház, „Május 1” mozi. Az anyai és apai ágak leírásában folytatódik ez a gyermeki, sok közbeszúrás tartalmazó, az emlékeket ellenőrzött adatokkal vegyítő elbeszélésmód. Túry nagypapa *családi és városi legendák hőse*, egy fényképről pedig azt beszélnek, „a trónörökös azzal kívánta kitörölni a fenekét, amikor a szüleivel az avasi szőlőben járt” (*Anyai ág*). A rendszerváltás és a kétezres évek ábrázolása tömör, borús versszakokban ölt testet; az apa halála miatt érzett fájdalom, a politika baljós eseményei tompítják a magánéleti örömeket.

Megannyi kép, megannyi családtag és történelmi személyiség közül kiemelkedik egyetlen sziluett: az édesanyáé. Az *Anyaciklus* versei a női test kiszolgáltatottságát, az együtt töltött utolsó éveket jelenítik meg. „A női kórterem a baleseti sebészetén/ egy januári vasárnap késő délután/ olyan, mint egy Parti Nagy-darab:/ a legpöröbben mutatja meg a lényegét.” - írja Horkay Hörcher (*Csillagközi párbeszéd*). A *Csillagközi párbeszéd* az anyavesztés verse, mely égitest-metaforáin keresztül mutatja meg, hogy ekkor a betegség már hatással van a személyiségre, újra gyermekivé alakítja azt. Az anya-fia kapcsolat átalakulásának és az elmúlás fájdalmának leírása mellett a ciklus versei a kórházi-morális problémák

is átszövik: „A mentősnek csúsztatott pénz/ megteszi hatását, vagy eleve/ jó emberek, próbálnak kíméletesen/ bánni a megtört testtel” (Kórház). Az *Anya a földre zuhan* a verscsoport egyetlen olyan darabja, amelyben a történetmesélés során a kisgyermek megfigyelései vegyülnek a felnőtt visszaemlékezésével. Az alaphelyzet az idős, bevizelő édesanya alakjával való szembesülés, amely rengeteg emléket előhív a múltból. A hat részből álló vers egyes részei az egykori édes rajongás és a jelenkori önostorozás között biztosítanak átjárást, teret engedve annak a kegyetlen érzésnek, hogy a szülői gondoskodást soha nem lehet igazán meghálálni. A ciklus darabjaiban minden nehézségek fölött áll az anya ereje, méltósága és ennek a küzdelemnek a folyamatos elismerése a fiú részéről; az anya hős, az anya királynő. „Ennél is nehezebben szokja azonban, / hogy királynői pozícióját föl kell adnia./ Elvégre egy beteg mégsem uralkodhat./ Elvégre egy királynő betegen is uralkodó.” (A királynő hazatér)

Az anya elmúlásának felidézése indukálja a lírai én visszatekintését eddigi életére, vagy ellenkezőleg, az öregedés nyomasztó érzetének folyamánya a királynő utolsó éveinek visszaidézése? Akárhogy is, ezek szoros kölcsönhatása érződik a versciklusokon; ugyanaz a fájdalom és félelem, csak másra irányul.

„Most, hogy elmúltál ötvenéves, látszólag/ elérted célod, felszabadultál. Ehelyett:/ súlytalan üresség ott legbelül, a tudat falán/ a kint lelassult, összemosódott kontúrok.” (Ifjúságod álomvárosa). Legmélyebb, precizitása okán mégis oly felemelő megnyilatkozása az efölött érzett fájdalomnak A közéleti tél átírata – a szerző hivatkozásában: *Berzsenyi-monokróm*. Horkay Hörcher – ámbár piktúrájában még szorosan olvassa Berzsenyit - sokkal fakóbb színekkel dol-

gozik, mint a niklai remete: nála az elmúlás témája nem enged be színeket, csak a homályt, a szürkét, az őszt. Egyetlen árnyalata Lollinak az eredetiből átemelt barna szemöldöke, mely váratlan visszatérés a mester eredetijéhez a kissé szabadabban értelmezett szentencia lezárásaként.

A fentebb már idézett *Ifjúságod álomvárosa* és a *Sírni saját halálodon* darabok által Horkay Hörcher a tanár-identitásba is beenged. Az elmúlásról való elmélkedésnek egyrészt a rég nem látott helyek, másfelől a campusok fiatal látogatói válnak indikátorává. Múlt és jelen duplikált szembeállítás ez, melyben az édes emlékeket és a tanítás örömét állandóan felülírja a jövő miatt érzett aggodalom, a halálfélelem, a bújtatott, de jól kiolvasható irigység. „...Egymásra csúszott emlék és élő pillanatfelvétel, ami/ a zajos adatokból összeáll, megfejthetetlen/ képlet, lúzer vagy...” (Ifjúságod álomvárosa).

A szerző a tél ellenpontozásaként a nyárról is elmélkedik, de ez, olybá tűnik, megmarad inkább ujjgyakorlatnak, boldog pillanatképek fel-felvillantásának. „Most megpróbálok leírni a nyarat”- így az első sor; *szokatlan ez a lebegő érzés* - írja, s valóban, mintha nem lenne számára komfortos az a boldogan írás, amellyel itt kísérletezik, s mely végül át is fordul a szülők elvesztése okán érzett fájdalomba. (Ez a nyár)

A *szelídek városa* kötet nehéz, de nehézségében van valami felemelő. A kimondott fájdalom könnyebb a kimondatlannál; jelen kötetben, a csodás szóképek és a találó csattanók használata által kimondva pedig a szomorúság egyfajta szépséggé nő.

(Horkay Hörcher Ferenc: A szelídek városa. Guttenberg Pál Népfőiskola Orpheusz Kiadó, Budapest, 2018.)